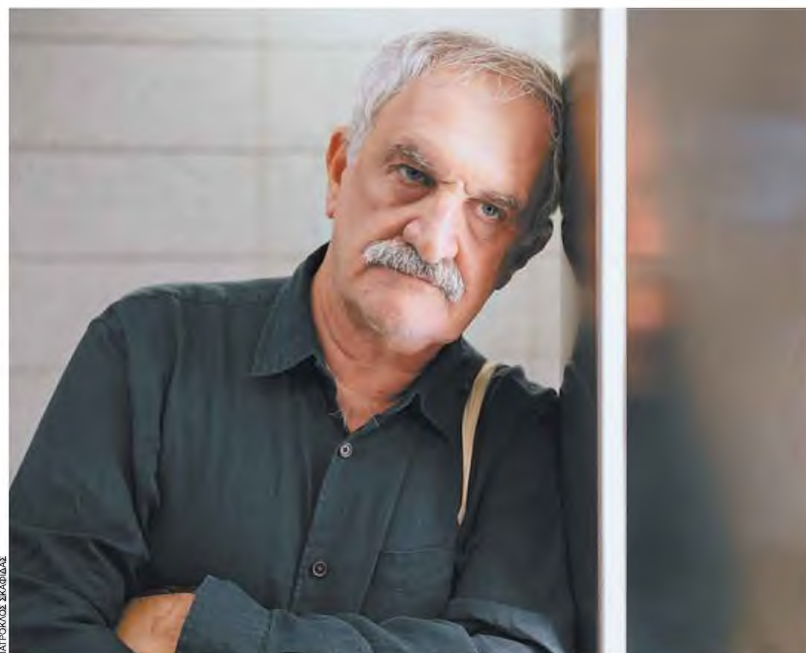

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ ΣΚΑΦΙΔΑΣ

«Η πνευματικότητα στην Ελλάδα έχει εξοριστεί»

Ο πρωταγωνιστής και σκηνοθέτης του «Θείου Βάνια», που ανεβαίνει στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, **Δημήτρης Καταλειφός** διαπιστώνει ότι σχεδόν 130 χρόνια μετά ο άνθρωπος δεν έχει αλλάξει: «Είναι γεννημένος για να δημιουργεί και να καταστρέφει»

Στην Ερη Βαρδάκη

«Και τι θα παίξετε;» τον ρώτησε ένας μαθητής του στη δραματική σχολή. «Τον "Θείο Βάνια" του Τσέχοφ» του απάντησε. «Καλά, δεν βαρεθήκατε να τα κάνετε αυτά;» ήταν ύστερα το σχολόλι του σπουδαστή. «Όπως καταλαβαίνετε, αυτός ο διάλογος ήταν για εμένα μια φοβερή ψυχρολουσία, είναι δυνατό "ζεμάτομα"» μου εκμυστηρεύεται χαμογελώντας ο **Δημήτρης Καταλειφός** όταν τον συναντώ στο Παγκράτι. Πράγματι, ο σπουδαστής αυτός ηθοποιός συναντά εφέτος στη σκηνή του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιά τον «Θείο Βάνια», αναλαμβάνοντας παράλληλα και τη σκηνοθεσία του ομώνυμου αριστουργήματος του Αντον Τσέχοφ.

Όπως αναφέρει, αυτό το καλοπροαίρετο σχολόλι του μαθητή του ήταν μια αφορμή να συνειδητοποιήσει το τεράστιο χάσμα που υπάρχει σήμερα ανάμεσα στη γενιά του, που διψάει να παίξει έργα συγγραφέων όπως ο Τσέχοφ και ο Ουίλιαμς, και στους νέους του τώρα. «Ξεκίνησα λοιπόν να αναρωτιέμαι τι είναι ο "Θείος Βάνιας" σήμερα» λέει και συμπληρώνει: «Πρόκειται για ένα έργο γραμμένο το 1897 και όμως νομίζω ότι τα θέματα που τελικά πραγματεύεται αγγίζουν το σήμερα. Οπότε, ναι, σε αυτή την παράσταση που ετοιμάζουμε με ενδιαφέρει ένα "πγαγιέ-

λα" στον χρόνο. Δεν θέλω να είναι πιστά αποσπλωμένη στο 1897. Επιθυμώ να δημιουργεί έναν έμμεσο τουλάχιστον διάλογο με το παρόν - και μακρί να το πετύχουμε δηλαδή και να μην αποδειχθεί διόθεν η προσπάθειά μας, γιατί απεχθάνομαι το διόθεν».

Το ζητώ περισσότερες διευκρινίσεις. Χαμογελά. «Πρωτίστως φυσικά πρέπει να φωτιστούν οι σχέσεις των πρώων, το διαφορετικό θέμα της επθυμίας που τελικά διαφεύδεται και συντρίβει τον άνθρωπο. Ταυτόχρονα όμως ο Τσέχοφ θίγει νομίζω και κάτι ακόμη τρομερά σημαντικό: το γεγονός ότι ο άνθρωπος είναι γεννημένος για να δημιουργεί και να καταστρέφει. Για εμένα αυτή είναι και μία από τις πιο θεμελιώδεις φράσεις του έργου αντικατοπτρίζοντας όλο αυτό που συμβαίνει αυτή τη στιγμή με το περιβάλλον, το κλίμα, τις πυρκαγιές. Για όλα αυτά ακριβώς μιλάει ακατάπαυστα το 1897 ο γιατρός Αιστροφ, ο οραματιστής του έργου».

Πηγαίνοντας στο φεγγάρι, σκοτώνοντας παιδιά...

Παράλληλα, ο ίδιος βάζει στο τραπέζι και μία ακόμη διάσταση. «Το έργο θίγει τις εχθρές, τις προσηρμένες, τον πόλεμο που κάνουν οι άνθρωποι μεταξύ τους στις καθημερινές τους σχέσεις. Και όλο αυτό σε πρόκειται είναι ότι ζούμε με την Ουκρανία, με την Παλαιστίνη αυτή τη στιγμή. Δηλαδή ενώ οι άνθρωποι κάνουν τρομερά πράγματα, φτάνουν στο φεγγάρι, γράφουν σπουδαία λογοτεχνία, ταυτόχρονα κάνουν

πόλεμους, σκοτώνουν παιδιά, σκορπούν τον όλεθρο. Υπάρχει αυτό το δίπολο "δημιουργώ - καταστρέφω". Σκεφτείτε ότι ο "Θείος Βάνιας" διαδραματίζεται στην Ουκρανία. Κάντε μια αντιπαραβολή της Ουκρανίας του Τσέχοφ με τη σημερινή. Η λεπτή ειρωνεία είναι ότι τα θεατρικά πρόσωπα του έργου αναρωσιούνται για το πώς θα είναι ο κόσμος σε 100 χρόνια. Και τελικά δεν έχει αλλάξει ούτε τόσο: είναι το ίδιο υπέροχος και φριχτός».

Περνάμε στον ρόλο του, τον Βάνια, τον άνδρα αυτόν που δουλεύει ακούραστα στον οικογενειακό κτήμα μαζί με την ανύπαντρη ανιψιά τη Σόνια. Όταν ο πατέρας της Σόνια και γαμπρός του έρχεται να μπει στο κτήμα μαζί με τη νέα και όμορφη δεύτερη σύζυγό του Ελένα, ο Βάνιας επιτέλους συνειδητοποιεί ότι ο άνδρας της μακαρίτισσας αδελφής του, για τον οποίο έφαγε τη ζωή του να δουλεύει, είναι ένας αναρδός, ακάρσιτος και ματαιόδοξος άνδρας. Η μόνη ελπίδα είναι ο έρωτάς του για την όμορφη Ελένα, που πλήττει από αρία, ανάβοντας ταυτόχρονα φωτιές στις μοραμένες ανδρικές ψυχές του κτήματος. Και όμως στο τέλος απομένει μόνος του, μαζί με τη Σόνια.

«Αυτή η συγκλονιστική φράση "θα ζήσουμε, θείε Βάνια" στον μονόλογο της Σόνια στο τέλος του έργου κρύβει μοιρολατρία ή και ένα ψήγμα αισιοδοξίας;» τον ρωτώ. «Φέρει απελοπία και αισιοδοξία μαζί» απαντά. «Ακουμπά

«Θείος Βάνιας» του Τσέχοφ. Από Τετάρτη έως Κυριακή στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιά (Λεωφόρος Πολυτεχνείου 32). Πρεμιέρα 18 Οκτωβρίου.

«Γιατί γαμώτο να γερνώω;». Αυτό είναι το αναπάντητο, κωμικοτραγικό, ανθρώπινο ερώτημα, από το οποίο κανείς δεν θα γλιτώσει» εξομολογείται ο Δημήτρης Καταλειφός

ακριβώς πάνω σε αυτό το μυστήριο της ζωής. Σχεδόν ποτέ δεν βρίσκει αυτό που θέλει γιατί γεννέται, δουλεύει ακούραστα, περνάει τόσα βόσωνα και ενώ φτάνει στο τέλος, διατηρεί πάντα την ελπίδα ότι δεν μπορούν να τελειώσουν όλα έτσι. Πρέπει να υπάρχει και κάτι άλλο, κάτι πέραν...».

Το κεφάλαιο «σκηνοθεσία»

Αλήθεια, όμως, πώς είναι ο ίδιος ως σκηνοθέτης; «Είναι κάτι πολύ δύσκολο για εμένα» απαντά με οφισιολογική ειλικρίνεια. «Έχω σκηνοθετήσει και στο παρελθόν, αλλά σε μικρά θεατράκια, με πιο μικρές ομάδες. Εδώ για πρώτη φορά τα πράγματα είναι διαφορετικά. Υπάρχουν ενέτα ηθοποιοί, ο σκηνογράφος, ο μουσικός, ο φωτιστής. Οπότε πρέπει να αντιμετωπίσεις και να συνδιαλέγεται με πολλούς διαφορετικούς κόσμους και αυτό απαιτεί πρώτον ενέργεια, δεύτερον προεμία και τρίτον ψυχραιμία. Και εγώ δεν είμαι ο καλύτερος άνθρωπος ως προς την ψυχραιμία. Ενώνω ότι συχνά αγχώνομαι. Είμαι λοιπόν πραγματικά άπειρος. Οπότε αισθάνομαι ότι εάν με ενδιέφερε να συνεχίσω σε αυτό το πεδίο, όσο βέβαια θα μου επιτρεπεται, έχω πολλά ακόμη να μάθω. Γιατί προς το παρόν διατηρώ πάρα πολλά ελαττώματα».

Καθώς η κουβέντα προχωρά αντιλαμβάνομαι ότι ο ίδιος θέτει συνεχώς τη διάσταση του χρόνου σε ό, τι προγραμματίζει να κάνει. «Μα γιατί το κάνετε αυτό; Είστε νέος άνθρωπος...» παρατηρώ. «Είμαι 70 ετών» απαντά. «Βλέπεις πλέον αυτό το περιορισμένο του μέλλοντος. Με ρωτάτε προηγουμένως γιατί επέλεξα τον "Θείο Βάνια". Υπάρχει κάποια στιγμή αυτή η φράση του στο έργο που αναρωτιέται "γιατί να είμαι γέρος;". Ε, λοιπόν, με αντιπροσωπεύει απόλυτα. Γιατί κάποια στιγμή κοπιάς τον καθρέφτη σου, αναμετρείσαι με τις δυνάμεις σου και τις προοπτικές σου και λες "γιατί γαμώτο να γερνώω;" και αυτό είναι το απάντητο κωμικοτραγικό, ανθρώπινο ερώτημα, από το οποίο κανείς δεν θα γλιτώσει».

Υστερα τον ρωτώ για την καθημερινότητά του. Αυτό που επιζητεί είναι η ησυχία, λέει. Την περίοδο της COVID-19 έγραψε ποιήματα. Οι τρεις ποιητικές του συλλογές «Συμπληγάδες γενεθλίων», «Πίσω από τζάμια θολά» και «Επί κλίνης κρεμάμενος» (κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Πατάκη) αγαπήθηκαν. «Εν ζήω και έχω τα μαλά μου, θα ήθελα η γραφή να μην είναι μια παρενέργεια για εμένα» αναφέρει. Την τηλεόραση πάλι δεν την αγαπά. «Σας είπα, είμαι 70 ετών. Δεν αντέχω τα δέκαωρα γυρίσματα. Και η τέχνη που με συγκινεί έχει πάντα αφαιρέσει και οικονομία, δεν μπορεί μια ιστορία να απλοηθεί επί μήνες» εξηγεί.

Τελικά, λοιπόν, για τον ίδιο το θέατρο έχει περισσότερες λύτες ή χαρές; «Είναι μια υπέροχη τέχνη και ένα απίστευτα δύσκολο επάγγελμα: κουραστικό, ψυχοφθόρο, δόξαση ανταγωνιστικό και αναπτυξιακό πολύ συχνά. Γίνεται μαγικό όμως όταν οι άνθρωποι που παίζουν μαζί έχουν κοινή γλώσσα. Δεν έχω ποτέ τις ομάδες στις οποίες υπήρξα και διαλόγηκα βέβαια. Αλλά τουλάχιστον εκεί ήμασταν άνθρωποι στο ίδιο μήκος κύματος και αυτό μου λείπει εδώ και πολλά χρόνια. Ήταν και μια άλλη εποχή τότε. Σήμερα είναι πολύ δύσκολο να βρεις συνοδοιπόρους. Η πνευματικότητα στην Ελλάδα έχει εξοριστεί από τον λαϊκό, τον νεοφιλοσοφικό, το lifestyle, τη βλακεία, τη χρεοκοπία στις πολιτικές. Και είναι λυπηρό να κάνεις θέατρο σε ένα αντινευματικό περιβάλλον».